Plan for rusforebygging og utenforskap Numedal 2026 - 2030

Innhold

INNLEDNING **2**

MÅL OG MÅLGRUPPE **2**

FOREBYGGENDE ARBEID I KOMMUNENE **3**

INNSATSOMRÅDENE **4**

1. Trygge og inkluderende barnehager og skoler – sikre gjennomført skolegang og inkludering **5**

2. Rusforebygging – forebygging og oppfølging **6**

3. Utsatte barn og ungdom i risikosonen – forebygging og oppfølging **8**

4. Kriminalitet - Forebygging, beredskap og oppfølging **10**

VEIEN VIDERE **12**

FORSLAG TIL IMPLEMENTERING AV PLANEN **13**

ORGANISERING **13**

EVALUERING **14**

KILDER **14**

Innledning

Planen beskriver kommunenes strategiske og kunnskapsbaserte arbeid for å forebygge rus og utenforskap blant barn og unge i Numedal. Gjennom tidlig innsats, samordning av tjenester og målrettede tiltak skal planen bidra til å styrke oppvekstmiljø og redusere risikofaktorer. Evaluering og kontinuerlig forbedring sikrer at tiltakene er effektive og tilpasset lokale behov.

Strategiplanen for barn og unges oppvekst i Numedal og Forebyggende plan Numedal er overordnet denne planen. Begge planene er, på samme måte som denne, utarbeidet gjennom interkommunalt samarbeid. Innholdet i planen harmonerer med kommuneplanenes samfunnsdel i Numedalskommunene, som gir retning for utvikling og prioriterte innsatsområder.

Planen er utarbeidet med kommunalsjefer for oppvekst og helse i Numedalskommunene som styringsgruppe. En arbeidsgruppe har utarbeidet planen. Arbeidsgruppen har bestått av virksomhetsleder for Numedal barneverntjeneste, rådgivere for oppvekst fra Rollag og Flesberg, samt virksomhetsleder for Helse Numedal.

Mål og målgruppe

Målgruppe:

- Barn og ungdom 0–25 år

Hovedmål:
Forebygge rus og utenforskap ved å legge til rette for gode oppvekstmiljø, identifisere problemområder og sette inn målrettede tiltak for å forebygge risikofaktorer, jf. Strategiplan for barn og unges oppvekst i Numedal. Videre er målet å legge til rette for samordning av tjenester slik at forebyggende tiltak inn mot rus og utenforskap for ungdom blir samkjørt og målrettet, samt å gi veiledning basert på identifiserte risikoområder, slik at ungdom kan ta informerte valg. Tidlig innsats. Dette er i lys av at alle Numedalskommunene jobber med tidlig innsats som satsningsområde.

Videre handler forebyggingen om

- Å jobbe universelt inn mot alle, ikke bare inn mot risiko
- Å jobbe systematisk i foreldregruppen med holdningsarbeid og foreldrenettverksbygging.
- Å fange opp og rette innsats inn mot barn og familier med risiko for utvikling av utenforskap
- Å analysere hvor og hvordan problematisk atferd og kriminalitet oppstår
- Å sette inn konkrete tiltak rettet mot årsakene til problemet
- At politiet og kommune samordner sin innsats og sine ressurser

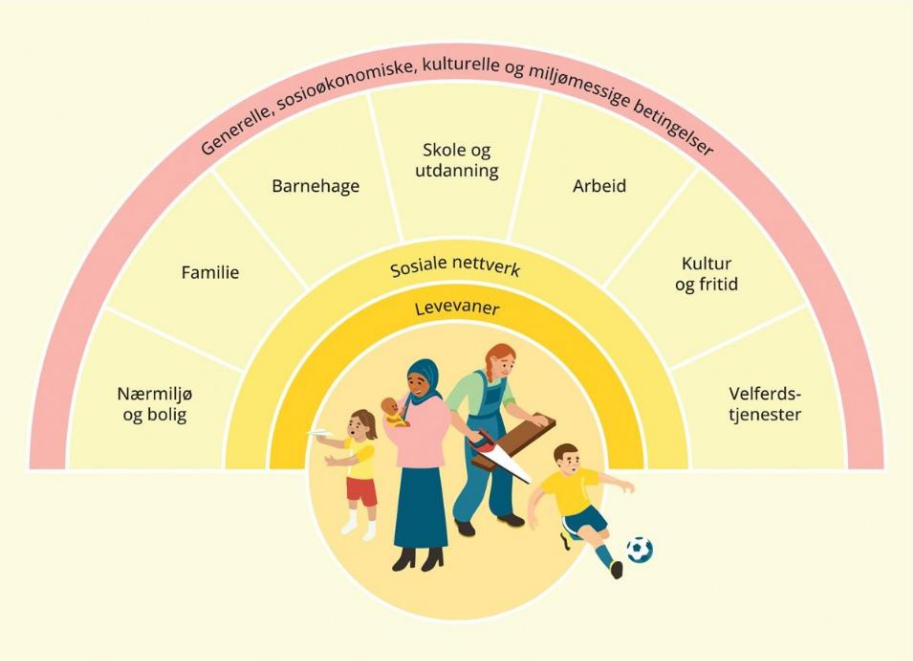
Oppvekst Numedal med sitt datagrunnlag fra prosjektgrupper danner et godt grunnlag for videre arbeid med handlingsplaner og målsetninger for arbeid fremover. Vi er opptatt av å bruke gode

kunnskapsbaserte data hentet fra Ungdata, elevundersøkelser, folkehelseprofiler, medvirkningsprosesser og evidensbaserte rapporter (ungsinn.no, NAHPA, m.fl.) Tiltak som settes inn skal evalueres årlig, det vil si at vi vurderer om tiltaket har fungert slik vi hadde håpet.

Forebyggende arbeid i kommunene

Oppvekstsvilkår handler om rammene barn vokser opp under, og inkluderer både de nære og de strukturelle forholdene som påvirker deres utvikling, helse og læring (FHI, 2025).

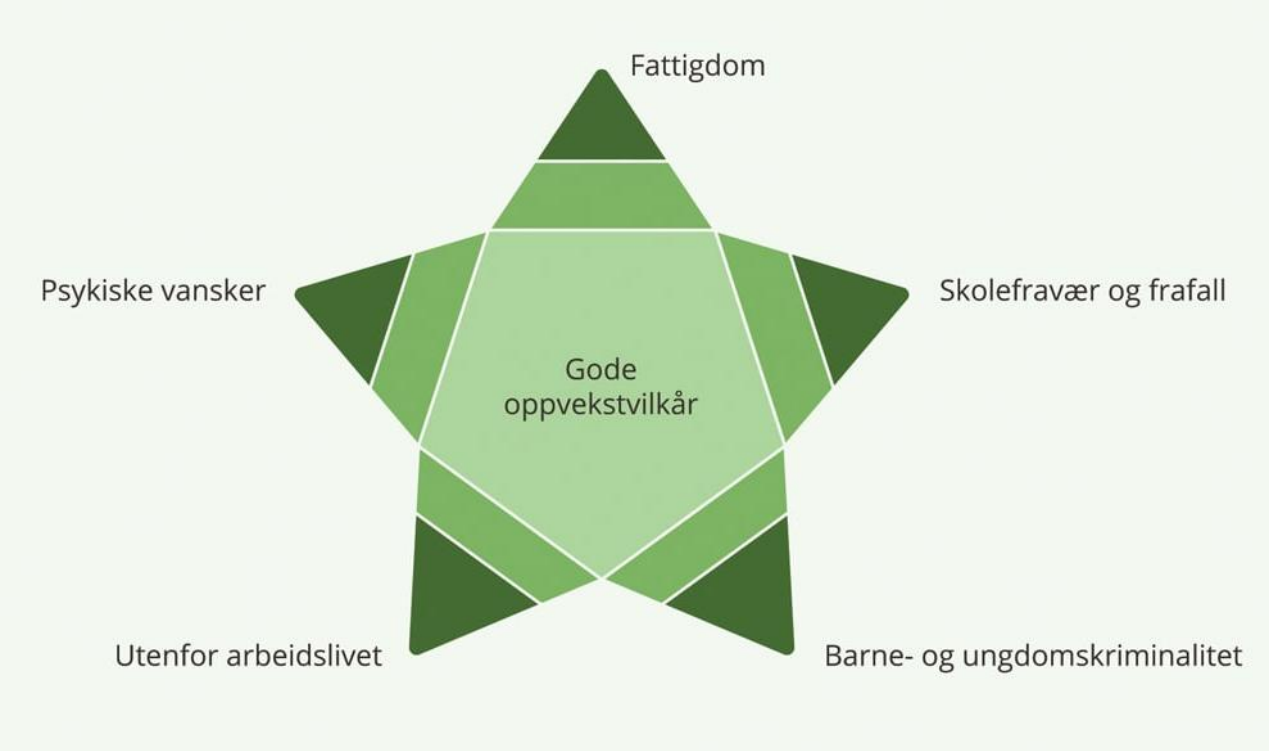
Forebygging er å bygge gode oppvekstsvilkår for alle barn. Gode oppvekstsvilkår betyr noe mer enn fravær av problemer. Gode oppvekstsvilkår på alle arenaer i barns liv vil bidra til å forebygge problemutfall på flere områder både på kort og lang sikt.

Regnbuemodellen for sosiale determinanter for helse (Dahlgren & Whitehead) (som Bufdir også bruker i fagstoff om barn, oppvekst og levekår).

Begrepet «forebygging» brukes på flere måter i ulike fagmiljøer, og forklares ofte ut fra noe vi ønsker å «hindre». Det deles ofte inn i tre ulike nivåer eller innsatsområder, for å forklare hvem de ulike tiltakene retter seg mot.

- Universell forebygging - retter seg mot hele befolkningen
- Selektiv forebygging - retter seg mot utvalgte grupper
- Indikativ forebygging - retter seg mot enkeltpersoner

KS / Bufdir-presentasjon om tverrfaglig innsats

Skal vi jobbe godt med å forhindre problemer hos barn og unge, kan ikke all innsatsen rettes i spissene av stjerna når problemer er oppstått. Vi må rette innsats godt innover i kjernen. Lysegrønt område er universelt nivå. (Bufdir)

Innsatsområdene

Oversikten inneholder 4 innsatsområder, basert på anbefalinger, forskning og erfaringer fra feltet:

1. Trygge og inkluderende barnehager og skoler (inkludert skolefritidsordning) – sikre gjennomført skolegang og inkludering
2. Rusforebygging - forebygging, beredskap og oppfølging
3. Utsatte barn og ungdom i risikosonen - forebygging, beredskap og oppfølging
4. Kriminalitetsforebyggende - beredskap og oppfølging

Tiltakene innen hvert innsatsområde er delt opp etter de tre forebyggingsnivåene som er nevnt tidligere. Dette gjør det enkelt for leseren å finne frem til det innholdet som er mest relevant. Ved å liste opp tiltakene under hvert område, sikrer vi at viktig informasjon ikke blir oversett. Noen tiltak vil derfor dukke opp flere ganger, fordi de gjelder på tvers av flere områder og ikke bare er spesielle for ett område.

1. Trygge og inkluderende barnehager og skoler – sikre gjennomført skolegang og inkludering

Dette innsatsområdet omhandler arbeidet for å sikre trygge, inkluderende og helsefremmende miljøer i barnehage og skole. Innsatsen skal bidra til trivsel, tilhørighet, sosial utvikling og et godt psykososialt læringsmiljø for barn og unge gjennom hele opplæringsløpet. Tidlig innsats, tverrfaglig samarbeid og godt samarbeid mellom hjem og tjenesteapparat er sentrale forutsetninger for å forebygge utenforskap og fremme gjennomføring i skolen.

Barnehage og skole er sentrale arenaer for læring, sosial utvikling og etablering av trygge relasjoner. Barn og unge har etter barnehageloven og opplæringsloven rett til et godt psykososialt miljø, fritt for mobbing, diskriminering og krenkelser. Lokale Ungdatatall fra 2025 viser at de fleste barn og unge trives, opplever støtte fra lærere og føler tilhørighet på skolen. Likevel rapporterer en betydelig andel om stress, uro knyttet til skolehverdagen og utfordringer i sosiale relasjoner. Digitale plattformer utgjør en viktig del av barn og unges hverdag og påvirker både relasjoner, kommunikasjon og læringsmiljø. Forebygging av utenforskap og styrking av beskyttelsesfaktorer gjennom tidlig innsats i barnehage og skole er avgjørende for å redusere risiko for psykisk uhelse, rusbruk og negativ utvikling senere i livet.

Universell forebygging
Tiltak (Arbeid for å fremme et inkluderende og trygt barnehage- og skolemiljø):

- Videreføre plan for et trygt og godt barnehagemiljø
- Videreføre plan for et trygt og godt skolemiljø, utarbeide felles plan i Numedal
- Utarbeide plan for sosial kompetanse i barnehage og skole
- Beholde og utvikle MOT (Rollag)
- Beholde og utvikle Mitt valg (Flesberg)
- Beholde og utvikle SMART (Nore og Uvdal)
- BTI som helhetlig arbeidsmetode
- Arrangere regelmessige foreldremøter for å styrke samarbeidet mellom hjem og skole
- Helseundersøkelser etter anbefalinger fra Helsedirektoratet
- Skolehelsetjeneste til stede med åpen dør på skolene
- Utvikle helsestasjonens arbeid inn i barnehagene
- Helse deltar på foreldremøter - regelmessige temaer ut fra behov og satsningsområder
- Utvikle tilbud om regelmessig foreldreveiledningsprogram som COS (Circle Of Security - Trygghetssirkelen) og ICDP (International Child Development Programme), åpent for alle
- Utvikle foreldrenettverksgrupper

Selektiv forebygging
Tiltak rettet mot barn og unge i risikosonen (faglige, sosiale eller psykososiale utfordringer):

- Ekstra støtte og veiledning til barn og unge med faglige eller sosiale utfordringer
- Ressursteam
- Skole- og barnehagemiljøteam
- Konsultasjonsteam

Indikativ forebygging
Tiltak for barn og unge med identifiserte behov og mer alvorlige utfordringer:

- Forebyggende familieteam
- Ansvarsgruppemøter
- Individuell oppfølging ved behov

2. Rusforebygging – forebygging og oppfølging

Det er viktig å starte tidlig med rusforebygging inn mot foreldregruppen i småbarnsalder. Små barn formes av foreldrenes holdninger, vaner og handlingsmønstre. Det er viktig at foreldrene tidlig får en økt bevissthet om hvordan deres rusbruk (alkohol i helger eller festligheter) påvirker barn både holdningsmessig og følelsesmessig. Rusbruk påvirker foreldrenes evne til å være emosjonelt tilgjengelig. Barn observerer og påvirkes av foreldrenes holdninger og vaner. Dersom rusbruk oppleves som «vanlig» hjemme, kan det gi inntrykk av at det er ufarlig eller oppleves uproblematisk. Tidlig bevisstgjøring – forebygging kan hindre normalisering av rusbruk og redusere risiko for at barn selv utvikler rusrelaterte problemer i ungdoms- og voksenalder.

Ungdomstiden er en periode der mange gjør sine første erfaringer med ulike rusmidler. Bruk av rusmidler i ungdomsalderen skjer ofte i sosiale fellesskap, og for mange innebærer eksperimentering med og bruk av rusmidler en symbolsk markering av overgangen fra barn til ungdom. Samtidig vet vi at det å debutere tidlig både øker sannsynligheten for skader eller andre negative opplevelser i ungdomstiden, og for et problematisk forhold til rusmidler senere i livet. Tallene under er hentet fra Ungdata 2025.

Alkohol
Det er fremdeles en for høy andel av ungdom som ikke vet om de får lov av foreldrene til å drikke alkohol eller ikke. Blant ungdom i Numedal er prosentandelen som har svart: «Drikker ikke eller har bare smakt alkohol» 79 % av ungdommene i Rollag, 70 % av ungdommene i Flesberg og 89 % av ungdommene i Nore og Uvdal. Prosentandel av elever ved ungdomsskolen som får lov av foreldre/foresatte å drikke alkohol; 14 % i Rollag, 12 % i Flesberg og 4 % i Nore og Uvdal.

Narkotika
Narkotika og ungdom er et tema som ofte vekker mye bekymring og som får stor oppmerksomhet i det

offentlige ordskiftet. For eksempel har spørsmål knyttet til legalisering av narkotika vært mye debattert de senere årene i forbindelse med forslag om å innføre nye måter for samfunnet å reagere på bruk og besittelse av narkotika. Ungdata viser at de aller fleste norske ungdommer ikke bruker narkotika. I Numedal er det få som har erfaringer med denne typen rusmidler. Samtidig er det en del som rapporterer at hasj eller marihuana er stoffer de har blitt tilbudt. Blant elever på Numedal videregående er det fremdeles en lav prosentandel som har prøvd narkotiske stoffer. «Hvor mange ganger i løpet av det siste året har du brukt andre narkotiske stoffer enn hasj eller marihuana?» 99 % av elever ved Numedal videregående skole svarer ingen ganger sammenlignet med 92 % nasjonalt.

Foreldrenettverk er en viktig del av arbeidet med å forebygge rus blant barn og unge. Når foreldre kjenner hverandre og samarbeider om felles verdier og grenser, skaper det trygghet og samstemthet rundt ungdommene. Et aktivt foreldrenettverk gjør det lettere å fange opp bekymringer tidlig, støtte hverandre og bidra til trygge sosiale miljøer. Engasjerte og samhandlende foreldre er blant de sterkeste beskyttelsesfaktorene mot rusbruk og utenforskap.

Universell forebygging
Tiltak:

- Utarbeide plan for tiltak/tema fra før fødsel til ungdomsskolealder, til bruk for tjenestene. Planen gir detaljert innhold i arbeid inn mot foresatte, barn og ungdom
- Foreldrenettverksbygging, for foreldre fra svangerskap til ungdom
- Beholde og utvikle undervisning til elever. Øke ruskompetanse hos ungdom, sikre kunnskap før valg.
- Beholde og utvikle foreldreprogrammet Utsett! Informasjon under.
- Utvikle plan og prioritere å øke ruskompetansen til relevante faggrupper som jobber direkte med ungdom, eksempelvis ungdomsleder, kontaktlærer og ruskonsulent.
- Ekstra innsats inn mot andre frivillige og fritidstilbud, eksempelvis idrettslaget, 4H, e-sport, mekking mfl.
- Arbeide for å beholde fritidsaktiviteter som gir ungdom sunne alternativer til rusbruk.
- Arrangere foreldrekvelder interkommunalt i samarbeid med videregående skole.
- Vurdere behov for Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT).

Selektiv forebygging
Tiltak rettet mot barn og unge i risikosonen (faglige, sosiale eller psykososiale utfordringer):

- Ekstra støtte og veiledning til barn og unge med faglige eller sosiale utfordringer
- Ressursteam
- Skole- og barnehagemiljøteam
- Konsultasjonsteam

- Foreldrekurs: Utsett!

Indikativ forebygging
Tiltak for barn og unge med identifiserte behov og mer alvorlige utfordringer:

- Ansvarsgruppemøter
- Individuell oppfølging ved behov
- Samarbeid med andrelinjetjenesten
- Pårørendegruppe – foreldrestøttende gruppe.
- Utarbeide/utvikle et oppfølgingsprogram for ungdom med rusproblemer og etter endt behandling.

«Utsett!» - rusforebyggende program for ungdomsskolene (foreldrerettet)
Det har vært behov for et generelt rusforebyggende tiltak inn mot foreldregruppen i tillegg til de programmene skolen benytter. KoRus-Øst (Kompetansesenter rus Øst) har utviklet programmet «Utsett!». Det bygger på resultater fra nasjonale og lokale Ungdata-undersøkelser i Norge samt nasjonal og internasjonal forskning fra rusfeltet. «Utsett!» har som formål å bidra til utsatt alkoholdebut, hindre omfattende drikking og bruk av illegale rusmidler samt forebygge uønskede og skadelige konsekvenser knyttet til ungdom og rusmiddelbruk. «Utsett!» setter fokus på foreldrerollen og betydningen av foreldresamarbeid i det rusforebyggende arbeidet, og tilsvarende for å bidra til et trygt oppvekstmiljø. «Utsett!» ble innført fra 2025.

3. Utsatte barn og ungdom i risikosonen – forebygging og oppfølging

Barn og unge som befinner seg i en risikosone er ofte ekstra sårbare for å utvikle psykiske, sosiale eller helsemessige utfordringer. Dette kan handle om forhold i familien, vansker på skolen, manglende tilhørighet i lokalmiljøet eller belastninger knyttet til økonomi, vold, rus eller psykiske lidelser. Felles for disse barna og ungdommene er at de står i fare for å falle utenfor fellesskapet og miste viktige utviklingsmuligheter.

Tidlig identifisering og forebyggende innsats er avgjørende. Når signaler på mistrivsel eller sårbarhet fanges opp tidlig, kan man bidra til å styrke beskyttelsesfaktorene rundt den enkelte – som trygge relasjoner hjemme, vennskap, gode fritidstilbud, inkluderende skolemiljø og tilgjengelige hjelpetjenester. Samtidig kreves det at kommunen og lokalsamfunnet har en beredskap for å møte akutte situasjoner, og et system for oppfølging som sikrer kontinuitet i hjelpen.

Det er ofte slik at vi benytter begrepene psykiske plager og lidelser om hverandre i det daglige. Psykiske plager handler om symptomer og opplevelser som mange barn og unge kan ha i perioder. De er som regel forbigående og henger sammen med belastninger i hverdagen. Det trenger ikke bety sykdom, men kan påvirke trivsel, konsentrasjon og fungering. Psykiske lidelser er mer omfattende, hyppige eller vedvarende og krever ofte en profesjonell vurdering og behandling. De oppfyller kriterier for en diagnose. Symptomene kjennetegnes med å gi en betydelig redusering av fungering i skole, sosialt eller hjemme.

I Ungdataundersøkelsen blir ungdommene spurt om de i løpet av den siste uka har vært plaget av følgende:
Følt at alt er et slit. Hatt søvnproblemer. Følt seg ulykkelig, trist eller deprimert. Følt håpløshet med tanke på framtida. Følt seg stiv eller anspent. Bekymret seg for mye om ting. I rapportene omtales det som å ha "mange psykiske plager" dersom en ungdom i gjennomsnitt har krysset av for at de – i løpet av en uke – er "ganske mye plaget" av alle de seks plagene over.

Funnene fra ungdomstrinnet Ungdata i Numedal 2025 kan oppsummeres med disse fellestrekkene:

- Nore og Uvdal og Rollag rapporterer om lavere prosentandel enn landet ellers. Flesberg ligger likt som landet.
- De fleste ungdommer i alle tre kommuner rapporterer at de har god helse og er fornøyd med egen helse. Nore og Uvdal og Rollag har høyere prosentandel enn landet og Flesberg litt under. Det er tydelige kjønnsforskjeller: gutter er gjennomgående mer fornøyde enn jenter.
- Videregående; her ser man en økning i rapporterte plager med økende alder, og det er jentene som har størst plager.

Universell forebygging
Tiltak (arbeid for å fremme god psykisk helse og mestringsstrategier, gi god helsekunnskap til foresatte, barn og ungdom):

- Videreføre plan for et trygt og godt barnehagemiljø
- Videreføre plan for et trygt og godt skolemiljø (bør utarbeides felles)
- Utarbeide plan for sosial kompetanse i barnehage og skole
- Beholde og utvikle MOT (R)
- Beholde og utvikle Mitt valg (F)
- Beholde og utvikle SMART (NU)
- Beholde og utvikle #psykt normalt (NU)
- BTI som helhetlig arbeidsmetode
- Arranger regelmessige foreldremøter for å styrke samarbeidet mellom hjem og skole
- Helseundersøkelser etter anbefalinger fra Helsedirektoratet
- Skolehelsetjeneste til stede med åpen dør på skolene
- Utvikle Helsestasjon inn i barnehagene
- Helse deltar på foreldremøter - regelmessige temaer ut fra behov og satsningsområder
- Utvikle tilbud om regelmessig foreldreveiledning COS, ICDP åpent for alle
- Beholde og utvikle foreldrenettverksgrupper. (fra svangerskap til ungdomsalder)

- Utvikle samarbeid med NAV, redusere forskjeller
- Utvikle samarbeid om kunnskapsoverføring og kompetansehevning til ansatte i videregående opplæring; lavterskel psykisk helsetilbud
- Samle informasjon og oversikt over ulike aktiviteter/fritidsaktiviteter/møteplasser for Numedalskommunene
- Arbeide for at alle skal få lik mulighet for å delta på fritidsaktiviteter. (Transport. Økonomi, kollektivt, enslige forsørgere, turnusarbeid)
- Beholde og utvikle samarbeid med frivilligheten

Selektiv forebygging
Tiltak rettet mot barn og unge i risikosonen (faglige, sosiale eller psykososiale utfordringer):

- Ekstra støtte og veiledning til barn og unge med faglige eller sosiale utfordringer
- Ressursteam
- Skole- og barnehagemiljøteam
- Konsultasjonsteam
- Forebyggende familieteam

Indikativ forebygging
Tiltak for barn og unge med identifiserte behov og mer alvorlige utfordringer:

- Ansvarsgruppemøter
- Individuell oppfølging ved behov
- Samarbeid med andrelinjetjenesten
- Forebyggende familieteam

4. Kriminalitet - Forebygging, beredskap og oppfølging

Dette innsatsområdet omhandler forebygging, tidlig identifisering, beredskap og oppfølging knyttet til kriminalitet blant barn og unge. Området omfatter konfliktatferd, vold og seksuelle krenkelser, kriminalitet på digitale flater, negativ påvirkning gjennom sosiale medier og risiko for radikalisering og rekruttering til ekstreme miljøer. Arbeidet skal styrke trygge oppvekstmiljøer, bidra til å redusere skadelig atferd og sikre at barn og unge og deres familier får nødvendig støtte og oppfølging.

Ungdomstiden er en periode for utprøving på nye arenaer. I denne fasen av livet er det ikke uvanlig å være med på aktiviteter som er på kant med det som er alminnelig sosialt akseptert – inkludert å bryte regler foreskrevet gjennom lovverket. Innen kriminologisk forskning er det et etablert funn at lovbrudd forekommer hyppigst blant ungdom og unge voksne. Å debutere tidlig med kriminalitet, og å begå lovbrudd av alvorlig karakter, øker risikoen for en kriminell løpebane senere i livet. Ofte har ungdom som begår kriminelle handlinger, tilleggsproblemer som ustabile hjemmeliv, svak psykisk helse, dårlig

skoletilpasning, svakt sosialt nettverk og rusproblemer. Etter en nokså kraftig økning i ungdomskriminaliteten gjennom store deler av etterkrigstiden, har omfanget av lovbrudd gått ned blant ungdom etter årtusenskiftet. Ungdata viser at dagens ungdom generelt er veltilpasset og ikke spesielt opptatt av å bryte regler. Siden 2015 har det imidlertid vært en økning på landsbasis i andelen unge som begår regelbrudd, noe som særlig gjelder for guttene.

Barn og unge i Numedal har gjennomgående gode og trygge oppvekstsvilkår. Ungdata 2025 viser at de fleste trives, og forekomst av mobbing er lavere enn tidligere og under fylkesnivå. Dette tyder på at forebyggende arbeid i barnehage, skole og lokalmiljø gir resultater.

Andelen barn og unge som begår regelbrudd i Numedal ligger under det nasjonale gjennomsnittet. Selv om hovedbildet er positivt, finnes enkelte utviklingstrekk som krever oppmerksomhet i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Ungdata viser at færre opplever nærmiljøet som trygt på kveldstid enn tidligere, flere rapporterer om ensomhet, og mange har stor digital tilstedeværelse i fritiden. Dette kan påvirke deltakelse i fysiske fellesskap og gjøre enkelte mer utsatt for digitale krenkelser, press og uønsket kontakt.

Nasjonalt ser man at barn og unge kan utsettes for vold, seksuelle krenkelser, negativ sosial kontroll og ulike former for lovbrudd både fysisk og digitalt. Konflikter, trusler, deling av krenkende innhold og påvirkning fra destruktive miljøer skjer i økende grad på nett. Erfaringer fra politi og hjelpetjenester viser at digital kriminalitet, digitale overgrep og vold i nære relasjoner også berører barn og unge i mindre lokalsamfunn.

Dette understreker behovet for å arbeide systematisk med forebygging, tidlig identifisering og oppfølging, kombinert med kompetanseheving og samarbeid mellom tjenester og foresatte. Målet er å opprettholde trygge oppvekstmiljøer og samtidig være forberedt på å håndtere kriminalitetsutfordringer som berører barn og unge.

Universell forebygging
Tiltak som skal styrke kunnskap, trygghet og forebygging for alle barn, unge og foresatte:

- Undervisningsopplegg i barnehage og skole om vold, krenkelser og digitale risikoer i samarbeid med helse og barnevern
- BTI som felles arbeidsmetode for å forebygge og avdekke vold, overgrep og omsorgssvikt
- Undervisning om demokrati, menneskerettigheter, kritisk tenkning og forebygging av radikalisering
- Opplæring i trygg nettbruk og digital dømmekraft for barn og unge
- Informasjon og veiledning til foresatte om digital sikkerhet, nettvett og forebygging av digitale krenkelser
- Støtte til aktiviteter som gir ungdom sunne alternativer til kriminalitet
- Ruskontakter og politi

Selektiv forebygging
Tiltak rettet mot barn og unge i sårbare situasjoner eller med identifisert risiko:

- Støtte og veiledning til barn og unge som er utsatt for vold, overgrep eller digitale krenkelser
- Oppsøkende forebyggende arbeid for å identifisere og følge opp ungdom i risiko for radikalisering eller kriminell atferd
- Samtaler og rådgivning til barn og unge involvert i digital risikoatferd eller nettkriminalitet
- Samarbeid med politi og relevante tjenester om forebygging og håndtering av digital kriminalitet
- Tidlig foreldrestøtte til familier der det er bekymring for vold, negativ sosial kontroll eller risiko for radikalisering
- Gjennomføre samtaler med ungdom som har begått mindre lovbrudd
- Konfliktråd
- Bekymringssamtalen (politiet)
- Utvikle tilbud om Sinnemestringskurs, barn, unge og foresatte

Indikativ forebygging
Tiltak for barn og unge med alvorlige utfordringer eller som er utsatt for kriminalitet:

- Terapi og rådgivning for barn og unge som har opplevd vold, overgrep eller alvorlige digitale krenkelser
- Krisesentertilbud – sikre videreføring og tilgjengelighet
- NOK (støttesenter mot incest og seksuelle overgrep) – sikre videreføring av tilbudet
- Rehabiliteringstiltak for ungdom som har begått digital kriminalitet
- Ettervern og oppfølging etter gjennomført behandling for digital kriminalitet og lignende lovbrudd

Tiltak for barn og unge med identifiserte behov og mer alvorlige utfordringer:

- Konfliktråd
- Tiltak i regi av kriminalomsorgen/friomsorgen for unge domfelte
- Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging
- Etablere etterverns tilbud som støtter ungdom etter endt soning eller behandling

Veien videre

Numedalskommunene har igangsatt mange gode forebyggende tiltak de siste årene. Disse må få tid til

å virke før man kan se resultater. Arbeidsgruppa vil likevel påpeke noen konkrete tiltak som bør undersøkes nærmere for å forebygge ytterligere rundt barn og unge.

Samarbeidsstrukturer:

- Overordnet samarbeidsavtale mellom ulike hjelpe- og velferdstjenester i alle tre kommunene
- Bedre rutiner for samarbeid rundt barn/ungdom og deres foreldre/foresatte som faller mellom ulike tjenester i første- og andrelinjetjenester
- Vurdere behov for Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT-koordinator)

Styrke tidlig innsats og forebygging:

- BTI-arbeid inn i ordinær drift og evaluering
- Foreldrenettverksbygging
- Sørge for at planer inneholder mål og strategier for rusforebyggende arbeid og utenforskap

Kompetanseheving:

- Kompetanseheving til ansatte i foreldreveiledning, helse og oppvekst
- Videreutvikle og utvikle større tiltaksportefølje i kommunene som er beskrevet under innsatsområdene
- Økt ruskompetanse til relevante faggrupper og andre frivillige

Forslag til implementering av planen

Planen skal implementeres og eies av alle tjenester som jobber med barn, unge og deres familier. Hver virksomhetsleder som jobber med barn og unge skal legge inn planen på eget tjenesteområde i Compilo og gjennomgå den med alle ansatte.

Denne planen må implementeres i samhandlingsmodellens kommunenivå, samt ses i sammenheng med utviklingsprogrammet i Strategiplanen for barn og unges oppvekst i Numedal.

Planen skal tilgjengeliggjøres på kommunens hjemmeside.

Organisering

Vi ser for oss en trenivåmodell for hvordan vi skal jobbe tverrfaglig og forebyggende innenfor arbeidet med rus og utenforskap.

Styringsgruppe:	Oppvekst Numedal, politikontakt
Koordinerende gruppe:	Styringsgruppen, leder av forebyggende team og politi
Utøvende nivå:	Forebyggende team i hver kommune som er tverrfaglig sammensatt jobber med barn, ungdom og foresatte

Evaluering

Planen evalueres årlig i Oppvekst Numedal, og det bør vurderes en grundigere evaluering etter ny gjennomføring av Ungdata med nye tall.

Planen revideres og sendes til behandling i kommunestyrene hvert fjerde år.
På sikt bør det vurderes om denne planen bør sammenstilles med den forebyggende planen som er vedtatt i alle tre kommunene.

Ved evaluering om 4 år, er det ønskelig å inkludere voksne inn i planen som en del 2.
Det anbefales å gjennomføre separate og grundige evalueringer av handlingsplaner og tilhørende tiltak for å sikre at de gir ønsket effekt.

Kilder

Folkehelseinstituttet, 2025, Notat - Risiko- og beskyttelsesfaktorer for gode oppvekstsvilkår og forebygging av kriminalitet blant barn og unge

Ungdata 2025 - Numedalskommunene

Regnbuemodellen for sosiale determinanter for helse (Dahlgren & Whitehead) (KS/Bufdir)

Psykiske plager og lidelser hos barn og unge - FHI

Strategiplanen for barn og unges oppvekst i Numedal

Forebyggende plan